

פטריות

הפטריות נזכרות פעם אחת במשנה בהקשר של דיני הכשרת מאכלים לקבלת טומאה (עוקצין ג ב). הן נזכרות גם פעם אחת בתוספתא, בהקשר של מאכלים מסוכנים למאכל (תרומות ז טז).¹ בתלמודים נזכרות הפטריות כמה פעמים (ירושלמי מעשר שני א ה"ז ועוד; בבלי נדרים נה ע"ב ועוד) - תמיד בצירוף: 'כמהין ופטריות'.

הזיהוי

אורנייה מצויה

■ **פטריות (Fungi)** - הפטריות אינן צמחים (וגם לא בעלי חיים), אלא משתייכות לממלכה טקסונומית העומדת בפני עצמה. מדובר ביצורים הטרוטרופיים, כלומר - צורכים מזון מהסביבה, בדומה לבעלי חיים, ולא מייצרים אותם כפי שעושים צמחים. סוגי פטריות שונים משמשים למאכל, ומשמשים גם ברפואה

העממית לטיפול במחלות שונות. שימושים נוספים לפטריות חד תאיות (שמרים) - בהתפחת בצקים והכנת משקאות אלכוהוליים. פטריות מסוימות הן רעילות למאכל, ואף יכולות לסכן חיים. כל הפרשנים זיהו כך את הפטריות, חלקם באופן כללי וחלקם עם מינים שונים בממלכה זו.²

ציין

כל הפרשנים (למעט מכה"מ, שזיהויו אינו ברור)³ הסכימו לזיהוי עם הפטריות - באופן כללי או עם מינים ספציפיים. גם החוקרים הסכימו לזיהוי זה.⁴

הערות:

1. לשון התוספתא היא פטריות אסורות מפני סכנת נפשות. בחסדי דוד הבין באופן פשוט שהוראת התוספתא שאין לאכול כל פטריית. אומנם, הר"ש ליברמן כתב שלא ייתכן שלזו הכוונה, ועל פי ההקשר הסביר שמדובר בפטריות הגדלות בחביות של יין מגולה, שנכנס בו ארס של נחש, והחשש הוא שמא ספגו ממנו (תוספתא כפשוטה, זרעים א, עמ' 418).
2. תשובת גאונים (הרכבי סימן רצד): ופיטורי ממיין כמהין אלא שהן גדולות מן הכמהין ונקראת פטריית. ובלשון ישמעאלי בבבל אלכמה ואלפטר < Fungi= فطر (עיסא, עמ' 85, ע' 12); < كما=מינים שונים של הסוג *Tuber* (הגדול מבין סוגי הכמהין. עיסא, עמ' 184, ע' 12, 11, 10, 8, 7). כמו כן - *Terfezia claveryi*, מין פטרייה הדומה לכמהין (שם עמ' 178, ע' 12); פיה"ג (עוקצין עמ' 143 ש' 12): כמהין ופטריית ושמן פוטר < לעיל תשובות הגאונים; ערוך (ח"ו עמ' 318, ערך 'פטר'): פי' כמהין טיראטופלי פטריית פונגי < taratuffolo (איט. דר.)=כמהין (פיאניג'אני, אטימולוגיה <http://etimo.it/?term=tartufo>; 26.6.23); fungi (איט.)=פטריית; רש"י (שבת קח ע"א): פיטרא - פטריית, בוליי; (תענית כג ע"א): כמהין ופטריית - בולייך בלעז < Boleiz (צר. עת.)=champignons (צר. דרמשטטר ובלונדהיים, עמ' 15, ע' 121) = *Agaricus bisporus* (פטריית שמפניון. ניקולוב, מילון, עמ' 571); רמב"ם (עוקצין ג ב עמ' תשלא): אלפטר והוא הידוע בארצות המערב בשם אלפקאע והוא צמח שאין לו שרשים ולא זרעונים ואוכלים אותו רוב בני אדם מבושל ושוק; (עירובין ג א): וכן אין מערבין ומשתתפין לא בצמח הידוע אצלינו בשם אלפקאע והוא אלפטר < אלפטר - לעיל תשובות הגאונים; فقاغ=Fungi (עיסא, עמ' 85, ע' 12); תנה"י (עמ' 452, ערך 'פטר'): אלפטר והוא סוג של אלכמאה... ואבו אלוליד סבור שהוא 'פקועות שדה' (מל"ב ד לט)... כמו שיבואר בערך 'פקע'... [ומאריך שם בתיאור תכונותיהן ואופן גדילתן] < לעיל תשובות הגאונים, רמב"ם; המליצה (ש.ש. ד' 288): סמארוג < سماروغ=Fungi (סטרינגאס, עמ' 695; אחונדוב, עמ' 388); ספר מהרי"ל - מנהגים: (ליקוטים, ד"ה [נב] מה'): שכמהין ופטריית שקורין שוואמין פיפרלינג < שוואמין - להלן תפא"י; Pfifferling (גר.)=סוגי פטריית מאכל דוגמת: *Boletus Cantharellus, Lactarius* (ון ווייק, מילון, ב, עמ' 1141; גרים, מילון, כ' 13, עמ' 1697); רע"ב (עוקצין ג ב): מין צמח שאין לו שורש. פונ"גי בלעז < לעיל ערוך; אלג'אמע (עמ' 102, ערך 'פטריית'): אלפטר < לעיל תשובות הגאונים; שולחן ערוך הרב (לוח ברכת הנהנין פרק י סעיף א): כמהין ופטריית שקורין שוועמליך < להלן תפא"י; תפא"י (עוקצין ג ב, קעז ע"ב): שוואמען; (בדפוסים מאוחרים): מין שוואמען < Schwamm (גר.)=פטריית (גרים, מילון, כ' 15, עמ' 2195); קיצור שולחן ערוך (סי' נב סע' ג): כמהין ופטריית שוואמען < לעיל תפא"י.
3. מכה"מ (במה"ל, עוקצין ג): דומכה [כת"י בהמ"ל: דנכה] צחראי [=מדברי] < לא מזוהה (חנייה - מילולית: זנב).
4. לעף, פלורה, ד, עמ' 73; פלדמן, משנה, עמ' 362-361; פליקס, צומח, עמ' 122.